

УДК 35.07:004

О. Риженко

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Визначено основні стратегічні пріоритети розвитку електронного урядування в Україні: реалізація системи надання електронних послуг, забезпечення електронної ідентифікації, побудова інфраструктури електронної взаємодії, структурування важливих для суспільства відкритих державних даних та стимулювання державно-приватного партнерства.

Ключові слова: електронні послуги, сервісна діяльність, електронне урядування, електронна взаємодія, відкриті дані.

На сьогодні електронне урядування є одним із головних пріоритетів багатьох демократичних країн світу. В умовах постійного зменшення ресурсів та соціально-економічної кризи, при одночасній потребі підвищувати ефективність роботи – електронне урядування є дуже ефективним інструментом. На жаль, розвиток електронного урядування в Україні протягом останніх років характеризується дуже низькими темпами. Натомість, потрібно констатувати, що нарешті в Україні настав час, коли керівники держави та влада на місцях не тільки усвідомила необхідність широкого запровадження електронного урядування, але і здійснюють щоденні зусилля для його розвитку.

Теоретичному обґрунтуванню нормативно-правових, інституційно-організаційних та ресурсно-комунікаційних механізмів впровадження електронного урядування в Україні значну увагу приділено у наукових працях багатьох вітчизняних вчених, серед яких особливо доцільно виділити фундаментальні дослідження В. Бакуменка, В. Дрешпака, А. Дуди, А. Каляєва, О. Карпенка, А. Ліпенцева, Л. Прокopenка, В. Степанова, О. Сушинського, П. Петровського, В. Тертички та В. Троня. Натомість, на сучасному етапі впровадження електронного урядування в Україні не вирішеною частиною загальної проблеми є: невизначеність ефективного інструментарію системи електронної ідентифікації, відсутність єдиного науково-обґрунтованого підходу щодо реалізації вітчизняної системи надання електронних послуг, неузгодженість основних засад побудови інфраструктури електронної взаємодії, нерозвиненість державно-приватного партнерства.

Завдання статті – визначення та науково-теоретичне обґрунтування стратегічних пріоритетів розвитку електронного урядування в Україні.

Державне агентство з питань електронного урядування (далі – Агентство) є новим центральним органом виконавчої влади, яке реалізує державну політику у сфері інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства. Перед новоствореним Агентством постає багато складних завдань, які потребують великих часових, інтелектуальних та фінансових ресурсів. Проблеми, які належить вирішувати, накопичувалися роками і не можуть бути вирішені відразу. Це і величезна кількість різномірних систем в органах влади, не сумісних і не призначених для електронної

взаємодії, і відсутність системи електронної ідентифікації, і зайва складність процедур надання публічних послуг та багато іншого. Однак ані громадяни, ані бізнес, ані керівництво країни не раді чути від нас про ці проблеми. На сьогодні є великі очікування з боку бізнесу і громадян, що відбудуться швидкі та якісні зміни [1].

Враховуючи це, і не зважаючи на зазначені комплексні проблеми, ми розуміємо необхідність досягнення швидких результатів, швидких перемог, а також формування максимально точних, конкретних і, головне, публічних і зрозумілих усім цілей Агентства з розвитку електронного урядування.

Агентство визначило стратегічні напрями реалізації електронного урядування в Україні: електронні послуги, електронна взаємодія, електронна ідентифікація, відкриті дані. Окрім цього, значну увагу планується приділити й питанню стимулювання державно-приватного партнерства в сфері електронного урядування, адже Агентство зацікавлене у використанні такого практичного співробітництва, оскільки саме бізнес може надати найновітніші технології, запропонувати навички та здатність управляти складними проектами, які так необхідні для оперативного та результативного створення системи, яка забезпечить прозорість, відкритість роботи органів влади, подолання корупції та відомчої закритості. Кожен напрям є досить складним, комплексним та потребує формування державної політики у цій сфері. Агентством на сьогодні проводиться експериментальна робота з формування зазначених політик шляхом розробки загальної Зеленої книги з електронного урядування та чотирьох Білих книг з електронного урядування за цими напрямками. Такий підхід щодо відкритого та прозорого формування державної політики є загальноєвропейською практикою.

Розвиток системи надання електронних послуг в Україні. Відповідно до Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020”, схваленої Указом Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. [2], Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Постановою Верховної Ради України № 26-VIII від 11.12.2014 р. [3], розвиток електронного урядування, зокрема запровадження електронних послуг, визначено одним із головних пріоритетів реформування системи державного управління. Також, в рамках реалізації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом Україна має забезпечити комплексний розвиток електронних послуг відповідно до європейських вимог.

Водночас, згідно із останнім дослідженням ООН (United Nations E-government Survey 2014) щодо розвитку електронного урядування (E-Government Development Index), Україна посіла 87 місце серед 193 країн, втративши 19 позицій за останні 2 роки та 33 позиції за останні чотири роки. При цьому, найбільш низьку оцінку – 0,2677 Україна отримала за компонентом “Он-лайн послуги” [4]. Це свідчить про значне відставання України від світових темпів розвитку електронних послуг та необхідність розробки єдиної скоординованої державної політики у цій сфері. Крім того, існуюча система надання так званих “адміністративних” послуг в Україні характеризується низькою доступністю, непрозорістю, закритістю для суб’єктів звернення та потребує негайного реформування.

Внаслідок необхідності подолання негативних наслідків соціально-економічної та політичної кризи в Україні, яку ускладнило проведення антитерористичної операції в окремих регіонах, органи державної влади та місцевого самоврядування вимушені зменшувати бюджетні витрати на власне утримання, одночасно розширюючи доступ та підвищуючи якість надання послуг державного управління [5]. Упорядкування й оптимізація сервісної діяльності органів влади та поетапне запровадження надання послуг в електронній формі є найкращим шляхом такого реформування.

У ЄС визначено 20 напрямів управлінських послуг (12 для громадян та 8 для бізнесу), які повинні обов'язково надаватись в електронній формі. Ми плануємо розпочати запровадження в Україні електронних послуг саме з цього переліку.

У листопаді 2014 р. запроваджено перші чотири електронні послуги у сфері будівництва. І вже на сьогодні більше 250 дозвільних документів на початок будівництва або початок підготовчих робіт надано в електронній формі.

2 лютого 2015 р. Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Державним агентством з питань електронного урядування представлено спільний план дій з упровадження та розвитку електронних послуг в Україні. Запровадження електронних послуг є надскладним завданням із двох причин: по-перше, електронні послуги – це вершина “айсбергу”, для їх впровадження ми повинні мати працюючу складну інфраструктуру; по-друге, запровадження електронних послуг передбачає реінжиніринг (оптимізацію) існуючих складних та занадто бюрократичних процесів надання послуг державного управління та місцевого самоврядування. Існуючі процеси практично не можна автоматизувати, їх потрібно спростити та оптимізувати.

Презентований план передбачає вирішення цих завдань, оскільки великим сподіванням є участь бізнесу та громадян у швидкому поліпшенні ситуації у сфері сервісної діяльності органів влади. Зрозуміло, що для запровадження будь-якої послуги в електронній формі потрібно вносити зміни як мінімум до одного закону, однієї постанови та наказу, а це, на жаль, вже завдання на півроку. Але громадяни не бажають чекати побудови архітектури та створення нормативно-правової бази.

Тому, передбачено саме реалізацію пілотних проєктів із запровадження першої черги пріоритетних послуг в електронній формі, які будуть реалізовані за єдиними принципами та згодом інтегровані з єдиним порталом. Всі послуги, що потрапили до списку пріоритетних є суспільно та соціально важливими, але суттєво відрізняються за складністю їх автоматизації. Водночас, ми розуміємо необхідність реалізації серед пілотних декількох складних послуг. Зараз опрацьовуються соціальні послуги, а точніше адресна допомога, пов'язана з допомогою при народженні та допомогою у зв'язку із вагітністю.

Електронна ідентифікація в системі електронного урядування України. Питання електронної ідентифікації для України є нагальним з огляду на вектори політичної та економічної інтеграції держави з Європейським Союзом, а також зважаючи на зростаюче проникнення в життя людей інформаційних технологій, “цифровізації” суспільства та економіки.

Відсутність єдиного підходу до вирішення питання електронної ідентифікації в Україні призвело до ситуації, коли в інформаційних системах різного призначення та масштабу використовуються засоби та схеми електронної ідентифікації без дотримання таких основних вимог, як безпека, захист персональних даних, достовірність ідентифікації, інтероперабельність (сумісність), простота та доступність використання.

Вирішення проблем, пов'язаних із впровадженням технологій електронної ідентифікації під час розбудови системи електронного урядування, засобами територіального чи галузевого управління є неефективним з огляду на необхідність надання значної частини електронних послуг централізовано в рамках належного нормативного та технічного регулювання, в умовах узгодження заходів, направлених на вирішення проблеми, із загальною концепцією розбудови інформаційного суспільства, кібернетичної безпеки, соціально-економічними програмами, націленості на перспективу інтеграції із єдиним цифровим ринком Європи, гарантованого ресурсного

забезпечення, Вищезазначене потребує державної підтримки, координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, розробки низки нормативно-правових актів та прийняття управлінських рішень на рівнях суб'єктів законодавчої ініціативи та центральних органів виконавчої влади, узгодження дій суб'єктів, визначених відповідальними за розробку архітектурних та функціональних рішень, налагодження взаємодії між державою, бізнесом та громадськістю, міжнародної співпраці з інститутами Європейського Союзу та участі у його галузевих програмних проектах.

Побудова інфраструктури електронної взаємодії. На даному етапі розвитку системи електронного урядування України потрібно відмітити про її невідповідність потенціалу та можливостям України. Одним із основних чинників, який призвів до зазначеного гальмування, є відсутність електронної взаємодії між органами державної влади. Першим кроком, спрямованим на вирішення проблеми, має стати врегулювання на законодавчому рівні питань, що виникли при обміні інформацією між інформаційної та/або інформаційно-телекомунікаційної системами суб'єктів владних повноважень. Для цього Агентством передбачається створення інформаційно-телекомунікаційними системи, яка забезпечить обмін даними з визначеною структурою між суб'єктами електронної взаємодії та дозволить підвищити ефективність державної системи взаємодії органів державної влади як ключового елементу електронного урядування.

Систематизація та структурування відкритих державних даних. Впорядкування важливих для суспільства відкритих державних даних формує потужну індустрію з величезним обігом коштів. Головним інструментальним завданням є впровадження єдиного веб-порталу відкритих даних з інформацією пріоритетних ресурсів органів виконавчої влади, які представлені у формі структурованих наборів даних для автоматичного оброблення.

Висновки

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, визначимо основні стратегічні пріоритети (напрями) розвитку електронного урядування в Україні, реалізація яких в найкоротший час забезпечить нагальні результати соціальних реформ, сталий розвиток економіки та надійний захист держави національних інтересів держави в інформаційно-комунікаційній сфері: реалізація системи надання електронних послуг, забезпечення електронної ідентифікації, побудова інфраструктури електронної взаємодії, структурування важливих для суспільства відкритих державних даних та стимулювання державно-приватного партнерства.

Теоретичному обґрунтуванню нормативно-правового забезпечення стратегічних напрямів розвитку електронного урядування в Україні ми приділимо увагу у подальших наукових розробках.

Література

1. Риженко О. В. Розвиток електронного урядування в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи / О. В. Риженко // Дні інформаційного суспільства – 2015 р. [Текст] : матер. щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (19 – 20 травня 2015 р., м. Київ) / упоряд. : М. Малюга ; за заг. ред. д. держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. — К. : Видавництво “Тезис”, 2015. — С. 113—115.
2. Про Стратегію сталого розвитку “Україна-2020” : Указ Президента України № 5/ 2015 від 12.01.2015 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2015. — № 2. — Ст. 154.

3. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України : Постанова Верховної Ради України № 26-VIII від 11.12.2014 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2014. — № 102. — Ст. 3005.

4. United Nations E-Government Survey 2014: E-Government for the People [Electronic resource] / United Nations Department of Economic and Social Affairs. — Access mode : http://unpan3.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2014-Survey/E-Gov_Complete_Survey-2014.pdf.

5. Карпенко О. В. Управлінські послуги в Україні: механізми надання органами влади [Текст] : монографія / О. В. Карпенко. — К. : АМУ, 2014. — 408 с.

O. Ryzhenko

STRATEGIC PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN E-GOVERNANCE IN UKRAINE

The following main strategic priorities for the development of e-Governance in Ukraine are set out: implementation of the system of e-services, provision of e-identification procedures, creation of an infrastructure for e-interaction, structuring important for the society open government data and encouraging public-private partnerships.

Key words: e-services, service activities, e-Governance, e-interaction, open data.